

İKV BİLGİ NOTU

AB-MERCOSUR SERBEST TİCARET ANLAŞMASI

Tunç İbrahim Ceylan, İKV Uzman Yardımcısı

AB ile Mercosur (*Mercado Común del Sur* – Güney Ortak Pazarı) arasında 2000 yılından beri devam eden serbest ticaret anlaşması (STA) görüşmeleri, 6 Aralık 2024 tarihinde Uruguay'ın başkenti Montevideo'da gerçekleşen Mercosur Zirvesi'nde varılan uzlaşa ile olumlu sonuçlandı. Atlantik'in iki yakasında yer alan 450 milyon nüfuslu AB ile 300 milyon nüfuslu Mercosur arasında varılan uzlaşa, ekonomik getirilerinin yanı sıra AB'nin küresel bir jeopolitik güç olma hedefi için de oldukça önemli. Bununla birlikte AB kamuoyu için uzun yıllardır bir tartışma konusu olan anlaşmanın onay sürecinde de bu tartışmaların su üstüne çıkması ve süreci tıkayabileceği ifade ediliyor.

1991 yılında imzalanan Asunción Antlaşması'yla kurulan Mercosur'ün hâlihazırda Arjantin, Brezilya, Paraguay, Uruguay ve Bolivya olmak üzere beş adet üyesi var. Venezuela'nın üyeliği ise 2016 yılında askıya alınmıştı. Ekonomik ve siyasi önemini giderek artıran Güney Amerika ülkelerinin -bilhassa Brezilya'nın- çeşitli uluslararası iş birliği organizasyonlarındaki ağırlıkları da artıyor. BRICS ve G20 gibi organizasyonlarda bu durumu gözlemlemek mümkün. Dolayısıyla imzalanacak bir STA'nın, AB'nin küresel norm belirleyici ve küresel siyasette daha belirleyici ve etkin bir aktör olarak yer alma hedefleri için de önemli bir kilometre taşı olacağı söylenebilir.

AB ile Mercosur arasında 1990'lı yıllardan itibaren bir STA imzalanması planlanıyordu. 2000 yılında başlayan müzakerelerde 2019 yılında gümrük vergileri, menşe kuralları, teknik ticaret engelleri, sağlık ve bitki sağlığı önemleri, hizmetler, kamu alımları, fikrî mülkiyet, sürdürülebilir kalkınma ve KOBİ'lere ilişkin maddeleri içeren bir anlaşma üzerinde siyasi uzlaşa varılmıştı. Ancak bu uzlaşının anlaşmaya dönüşmesi ve onaylanarak yürürlüğe girmesi mümkün olmadı. Bunun esas sebebi ise başta Fransa'da olmak üzere anlaşmanın, çiftçilerin yoğun tepkisi ile karşı karşıya kalmasıydı. Mercosur çiftçilerine kıyasla çok daha fazla düzenlemeye tabi olarak üretim yaptıklarını belirten AB çiftçileri, bu STA'nın kendilerini kazanılması mümkün olmayan bir rekabete sokacağını öne sürmüşlerdi. Özellikle tahıllar, soya, hayvansal ürünler ve et gibi ürünlerde AB tarım sektörünü olumsuz etkileyerek üretim maliyetlerini artıracığını belirtmişlerdi. Mercosur ülkelerinde ise AB ile bir STA'nın yerli sanayiye zora sokabileceğine dair endişeler vardı.

Endişelere ve tepkilere rağmen geçtiğimiz aylarda AB ve Mercosur liderlerinin STA görüşmelerini olumlu bir şekilde nihayete erdirmek için çabalarını yoğunlaştırdıkları görüldü. Eylül ayında New York'ta düzenlenen 2024 BM Genel Kurulu ve 18-19 Kasım 2024 tarihinde Brezilya'nın Rio de Janeiro kentinde gerçekleşen G20 Brezilya Liderler Zirvesi'nde Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen ve Brezilya Başkanı Luiz Inácio Lula da Silva bir araya geldi. Anlaşmaya dair son pürüzlerin giderilmesine

odaklanan bu görüşmelerin ardından ise 6 Aralık tarihinde Montevideo’da siyasi uzlaşya varıldığı açıklandı.

Bu görüşmelerin ve yapılan açıklamaların ardından Fransa başta olmak üzere çiftçiler AB-Mercosur anlaşmasına karşı protesto gösterileri düzenlediler. Fransa’da protestocular Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron’u da AB’nin ilgili anlaşmadaki tavrını etkileyemediği ve AB içinde bloke edici azınlığı (*blocking minority*) kuramaması sebebiyle eleştirdiler.

Tepkilere rağmen ve kamuoyunun tüm endişeleri giderilmemiş olsa dahi 6 Aralık 2024 tarihinde varılan siyasi uzlaşya ile AB ve Mercosur’ün ilgili STA’nın yapılmasında bir siyasi irade ortaya koydukları görülüyor. Komisyon Başkanı von der Leyen anlaşmanın karşılıklı bir kazan-kazan ilişkisine dayandığını, AB çiftçilerinin endişelerinin varılan uzlaşya dikkate alındığını, ilgili anlaşmanın AB’nin gıda ve sağlık düzenlemelerine hanel getirmeyeceğini zira bu kuralların sıkı şekilde uygulanacağını belirtti ve yapılan anlaşmayla AB ihracatçılarının yaklaşık 4 milyar dolarlık gümrük vergisi yükünden de kurtulacağını ifade etti.¹ Ek olarak Brüksel’in, anlaşmanın tedarik zincirlerinin çeşitlendirilmesi, yeni iş fırsatlarının yaratılması, bürokratik yükün azaltılması ve yeşil geçiş için gerekli ham maddelerin temininin kolaylaşması gibi hususlarda Avrupa’nın rekabet gücüne ve ekonomik güvenliğine katkı sunacağını savunduğu görüldü. Paris Anlaşması kapsamındaki yükümlülüklerin, ormansızlaşmaya karşı önlemlerin, sürdürülebilirliğin ise AB-Mercosur STA’sının bir parçası olduğu AB tarafından öne çıkarılarak anlaşmanın AB kamuoyu tarafından kabulü hedeflendi.²

Değerlendirme

2023 yılında AB, Mercosur ülkelerine 55,7 milyar avroluk ihracat yaparken bu ülkelerden 53,7 milyar avroluk ithalat gerçekleştirdi. Mal ticareti temel alındığında AB, Çin’in ardından Mercosur’ün ikinci en büyük ticari ortağı olurken; Mercosur ise AB’nin en büyük 10’uncu mal ticareti ortağı. Olası bir STA’nın 750 milyona varan nüfusu kapsayacağı ve kolaylaşacak ticaret olanaklarıyla Avrupa ve Güney Amerika arasındaki ticaret hacmini artırması bekleniyor. AB tarafından anlaşmaya eklendiği ifade edilen çevre ve iklim hassasiyetli maddeler, iklim eyleminde -özellikle Amazon Ormanları dikkate alındığında- önemli bir olumlu etki yaratabilir.

6 Aralık 2024 tarihinde varılan uzlaşya, çeyrek asırlık müzakere sürecinin sonu anlamına geliyor. Onaylanıp yürürlüğe girmesi durumunda bu denli büyük bir anlaşmanın AB’nin küresel bir aktör olma çabalarını da destekleyebileceği söylenebilir. Güney Amerika’da ciddi bir etkisi olan Çin’in bu gibi bir STA ile dengelenmesi, AB’nin jeopolitik hedefleri için de önemli bir adım olacak. Ayrıca Trump’ın ikinci dönemi için ABD Başkanı seçilmesinin Brüksel’de yarattığı belirsizlik ve kaygı hissi de bu anlaşmayla bir nebze giderilebilir zira

¹ European Commission, “EU and Mercosur reach political agreement on groundbreaking partnership”, 06.12.2024. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_24_6244

² European Commission, “EU and Mercosur reach political agreement on groundbreaking partnership”, 06.12.2024. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_24_6244

bu gibi büyük bir anlaşmanın daha ileri seviyeli siyasi ve ticari ortaklıkları mümkün kılması oldukça muhtemel.

AB'nin bu anlaşmayı klasik bir STA olarak ele alması ve imzalaması durumunda anlaşma AP'de ve 27 üye ülke parlamentolarında onaylanmak durumunda kalacak. Böyle bir durumda anlaşmanın onaylanarak yürürlüğe girmesi, özellikle Fransa, Avusturya ve İrlanda ve Polonya gibi anlaşmaya karşı ülkeler varken engellenebilir. Bu nedenle Avrupa Komisyonunun anlaşmayı farklı sütunlar olarak ele almayı tasarladığı iddia ediliyor. Ticari sütunun, siyasi ve iş birliği sütunlarından ayrı olarak ele alınması hâlinde onay süreci AB Konseyi ve AP tarafından yürütülecek. Bu durumda ise oybirliği değil oy çokluğu yeterli olacak. Diğer sütunlar ise 27 üye ülkenin parlamentolarında onaylanmalarının ardından AB onay sürecine girecek.³

Ancak böyle büyük bir anlaşmanın çiftçiler ve tarım endüstrisi gibi paydaşların göz ardı edilerek yapılmasının ne denli doğru olduğu hâlâ tartışılması gereken bir konu olarak masada bekliyor. Her ne kadar yapılan anlaşmada AB çiftçilerinin çıkarlarının korunduğu ifade edilse de AB kamuoyunun bir kısmı ilgili STA'ya karşı olumsuz tavrını koruyor. Komisyonun geçtiğimiz şubat ayından beri çiftçilere yönelik sunduğu bürokratik kolaylaştırma adımlarından kazanılan destek ve meşruiyetin, bu anlaşmayla birlikte büyük oranda yitilebileceği ve yeni bir protesto gösterisi dalgasına sebebiyet verilebileceği görmezden gelinmemeli. Bunun yanında anlaşmanın iklim eylemi, işçi hakları ve insan hakları açısından Güney Amerika'ya -ve tüm dünyaya- etkisinin gerçekçi bir değerlendirmeye tabi tutulması, uzun vadeli sonuçları tahmin etmek açısından oldukça büyük önem taşıyor.

³ Doloresz Katanich, "What beef do EU farmers have with the Mercosur free trade deal?", *Euronews*, 27.11.2024. <https://www.euronews.com/business/2024/11/27/what-beef-do-eu-farmers-have-with-the-mercotur-free-trade-deal>